

Захожай З. В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Горелова В. Ю.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ОНТОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ «КОРУПЦІЯ»: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

У статті досліджується онтологія поняття «корупція» в історико-правовому вимірі, тобто еволюцію визначення та інтерпретації корупції в різних правових системах і суспільствах. У стародавніх культурах корупція часто сприймалася як зловживання владою, але не завжди мала чітке юридичне трактування. З розвитком прав і державних інститутів поняття корупції стало більш формалізованим, зокрема через законодавчі акти, які почали криміналізувати такі дії. Оскільки корупція тісно пов'язана з політичними, економічними і соціальними процесами, її трактування змінювалося у залежності від історичних умов та державних інституцій, що формували юридичні норми та санкції. Стаття досліджує історичні витоки корупції, визначаючи її як соціальне явище, яке відображає економічні, політичні та правові деформації суспільства, вивчається історико-правовий категоріально-понятійний зміст явища, вплив корупційної практики на державний сектор та суспільний довір. В статті проводиться аналіз історичних витоків поняття «корупція» з часів стародавніх цивілізацій до наших днів. Розглядаються фактори, що сприяли корупційним зловживанням на різних етапах розвитку української державності, включаючи періоди княжої доби, де існували два погляди на корупцію – як явище аморальне та більш аморальне, Запорізької Січі – як зловживання та Російської імперії – як системи. Окремо акцентується увага на впливі радянської системи та її прихованій корупційній природі. Аналіз історичних визначень корупції дозволяє зрозуміти, як це явище еволюціонувало протягом часу, і виявити закономірності його розвитку.

Автори досліджують сучасні правові визначення корупції в Україні та за кордоном. Всебічно розглянуто поняття корупції у працях сучасних дослідників в галузі історії, соціології, права та економіки. Виявлені основні підходи до розуміння категорії «корупція» у Справах Європейського суду з прав людини, що надало змогу опанувати міжнародні погляди на корупцію, що може бути корисним для знаходження спільних підходів з метою більш глибокого розуміння історичного досвіду та можливості гармонізувати законодавство України для ефективнішої боротьби з корупцією на міжнародному рівні.

Ключові слова: корупція, історія, право, законодавство, суспільство, держава.

Постановка проблеми. Питанню боротьби з корупцією приділяється значна уваги не тільки в Україні а й практично в усіх розвинутих країнах. Корупція, як негативне явище завдає шкоди державній економіці та водночас підриває основи довіри суспільства до держави. Втім, корупційні відносини не виникають стихійно, а є проєкцією соціально-етичного стану суспільства, відображенням існуючої деформації економічного, правового, політичного устрою країни. Згідно зі звітом Міжнародної організації, яка займається дослідженням рівня корупції по всьому світу (Transparency International) [23] Україна на 2024 рік посідає 104 місце серед 180 країн у Індексі сприйняття корупції (ІСК) що

оцінює рівень корупції в державному секторі за шкалою від 0 (найвищий рівень корупції) до 100 (відсутність корупції) [1]. Така позиція нашої держави відображає зусилля у впровадженні антикорупційних реформ, і разом з тим виклики, з якими країна стикається, зокрема через триваючу війну. Таким чином, для більш глибокого розуміння такого явища як корупція, вбачається корисним дослідження історичних витоків цього явища і поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри те, що корупції приділяють багато уваги, та вивчення походження цього явища як корупція залишається малодослідженою. На рівні дисертаційного дослідження серед останніх варто

зазначити роботу С.С. Падалки «Хабарництво на Правобережній Україні: суспільно – історичні передумови, особливості та засоби протидії» (друга половина XIX – початок XX ст.), 2019 рік. В роботі комплексно проаналізовано соціальні фактори, що спричиняли прояви хабарництва на Правобережній Україні а також «двоєке» ставлення до хабарництва у тогочасному українському суспільстві.

Фрагментарно питання корупції (в контексті історико-правової конструкції «хабар») досліджувалися в роботах таких істориків-науковців як: В. Молдаван, М. Казьмирчук, О. Краснікова, О. Крижанівська, В. Крутіков, Ю. Присяжнюк, М. Полюляк, О. Реєнт, Р. Стасюк, В. Шандра тощо.

Постановка завдання. Метою статті є всебічне дослідження та характеристика витоків та передумов виникнення поняття «корупція» як окремого елементу пізнання минулого історії, а також виявлення та обґрунтування його застосування у новітньому періоді України в якості правової категорії.

Виклад основного матеріалу. Історія сучасного розуміння поняття корупції сягає мабуть у глибину ще перших держав, оскільки вже у Євангелії від Матвія (26:14-16, 27:3-10) говориться про наступне: «...один із дванадцятьох, на ймення Юда Іскаріот, пішов до первосвящеників і сказав: Що дасте мені, і я вам Його зраджу? Вони ж призначили йому тридцять срібників. І відтоді він шукав нагоди, щоб зрадити Його». Дане явище озвучується у Євангелії як «щось звичне», звідси можливо вважати, що отримання грошей за певні дії, які виходили за межі закону та моралі того часу не знаходились у зародковому стані, а перебували як «щось буденне».

Сам термін «корупція» почало вживатися в Європі ще в часи Римської імперії, коли почали обговорювати моральні та етичні норми поведінки чиновників.

Корупція, як соціальне явище, існувала в різних формах ще в давніх цивілізаціях. Наприклад, у стародавньому Єгипті, Греції та Римі існували випадки хабарництва, зловживання службовим становищем і маніпулювання владою для особистої вигоди. З часом це явище стало більш формалізованим і було визначено як зловживання публічною владою для особистої вигоди.

В сучасному розумінні, термін «корупція» почав активно використовуватися в Європі в середині XVII–XVIII століть, коли з'явилися перші спроби систематичного аналізу політичних та економічних зловживань.

В період княжої доби корупція ще не була структурованою, але вже існувала. Наприклад, на той час згадуються випадки зловживання владою та перерозподілу землі або ресурсів на користь окремих осіб. Хоча в ті часи формальне поняття корупції ще не існувало, існували чіткі норми, за порушення яких могли покарати. Історичний аналіз періоду Київської Русі та зокрема документу «Руська правда», надало науковцям-історикам можливість дійти висновків про існування таких явищ як «мздоїмство» та «лихоїмство», які, по-суті, можливо вважати попередниками терміну «корупція». Так, українські словники застарілих слів визначають термін «мзда» як оплата, плата, винагорода, нагорода, відплата [2], або виплата, заплата, платня, винагорода, хабар, і навіть гононар [3]. Дані визначення надають підстави вважати, що відповідно «мздоїмство» розумілось як діяльність направлення на отримання чи надання зазначених вище благ.

Поняття «лихоїмства» походить від слова «лихо» – обставина, подія, що викликає страждання; горе, біда [4]. Відповідно, можна вважати, що наші пращури розрізняли два варіанти отримання незаконних та аморальних винагород – менш аморальну (мзду) та більш гріховну – лихоїмство (табл. 1).

В період існування Запорізької Січі та козацької державності корупція проявлялася у вигляді зловживань серед старшини, яка могла користуватися своїми посадовими можливостями для отримання земельних наділів або привілеїв. Зростання привілеїв козацької старшини та відсутність ефективного контролю з боку центральної влади призводили до численних зловживань.

Під владою Російської імперії корупція ставала більш організованою та системною. Адміністративна система імперії, що базувалася на класовій ієрархії, дозволяла чиновникам зловживати своєю владою для особистої вигоди. Це включало отримання хабарів, маніпулювання із земельними ресурсами, а також зв'язки з місцевими елітами.

Слід зазначити, що терміну «корупція» має витоки з терміну «хабар», зміст якого був майже неосяжним з погляду на те, що це його предметом були не лише грошові кошти, а будь-які предмети вжитку, харчі, кріпаки та послуги [10]. Історики-дослідники вказують на те, що саме хабар, як правова категорія, яскраво відображені в документах Правобережної України після проведення судової реформи (1864 рік), що стало наслідком службових зловживань можновладців та особливо суддів [9].

Таблиця 1

Тлумачення понять «мздоїмство» та «лихоїмство»

Автор (джерело)	Визначення мздоїмства та лихоїмства
Тлумачний словник української мови [5].	Мздоїмство – отримання службовою особою неправомірної вигоди (грошей, послуг, майна тощо) за вчинення або невчинення дій у службових інтересах; отримання хабарів, зловживання службовим становищем для особистої вигоди. Лихоїмство – вимагання або отримання вигоди з використанням службового становища; вимагання або отримання неправомірної вигоди, часто з використанням загроз або тиску.
Історичний контекст (Київська Русь) [6].	Мздоїмство – отримання хабарів князями чи чиновниками за вирішення справ. Лихоїмство – вимагання неправомірної вигоди, часто з використанням насильства або загроз.
Володимир Даниленко (юрист) [7].	Мздоїмство – форма корупції, що передбачає отримання вигоди за вчинення або невчинення дій у службових інтересах. Лихоїмство – агресивна форма мздоїмства, що включає вимагання або примус.
Олександр Бандурка (кримінолог) [8].	Мздоїмство – це зловживання службовим становищем для отримання особистої вигоди. Лихоїмство – це вимагання вигоди з використанням владних повноважень, часто супроводжується тиском або загрозами.
Михайло Грушевський (історик) [9].	Мздоїмство – традиційна форма корупції в Україні, що існувала ще за часів Київської Русі. Лихоїмство – більш жорстка форма, що включає вимагання та зловживання владою.

Примітка. Таблиця 1 розроблена авторами на основі вказаних в ній джерел.

Тобто, до радянського періоду розквіт хабарництва вважався майже «невиліковним» явищем, тоді як у соціалістичному суспільстві одразу було проголошено: хабар – це пережиток минулого, тобто, корупція також була присутня, хоча і приховувалася більшою мірою через централізовану політичну систему. У часи хлібної та продовольчої кризи, чиновники часто зловживали своїми повноваженнями для того, щоб отримати доступ до дефіцитних товарів або привілеїв. В кінці 1980-х років у СРСР, зокрема в Україні, корупція на всіх рівнях влади стала дедалі більш помітною, що стало однією з причин ослаблення радянської системи. Та сама можливість існування такого злочину як хабар, взагалі не було передбачено, так само як і можливий підкуп чиновників та політичних діячів вважався явищем властивим тільки капіталізму [12].

Слід вважати, що термін «корупція» розвивався одночасно з термінами «мздоїмство», «лихоїмство», «хабарництво», оскільки слово «корупція» бере свій початок ще з античних часів та походить від латинського «*corruptio*», що мало багато різних за змістом негативних значень: «фальсифікувати результати», «викривляти зміст», «спотворювати справи», «забруднювати воду», «витрачати ресурси нерационально», «погіршувати звичаї», «втрачати можливості», «винищувати комах», «знищувати майно», «втрачати свободу», «зводити з пантелику жінок», «розбещувати молодь», «знижувати гідність», «псувати їжу», «знищувати ресурси» тощо [13]. За Платоном та Арістотелем терміном «корупція» позначали загальний амо-

ральний стан людства або певного суспільства, розглядаючи зв'язок між багатством і владою, лідерством, а за римським правом соціально-правова категорія «корупція» визначалась як певна дія, направлена на руйнацію (шкоду, злом, спотворення, підкуп) моральних цінностей у судовій практиці чесного ведення справ суддею та справедливого судочинства [14]. Надалі, Ніколо Макіавеллі (порівнював корупцію з хворобою) [15], так само як і Томас Гоббс корупцію називав «соціальним злом», корінь, якого «розростається в усі часи» [13].

На сьогодні визначення корупції передбачено у законодавстві України та досліджується українськими науковцями в різних галузях наук (табл. 2).

Таким чином, корупція має не лише правовий, але й соціальний та етичний вимір. Дослідження різних визначень допомагає зрозуміти, як корупція впливає на суспільну мораль, довіру до інституцій влади та соціальну справедливість, що важливо для формування громадянської свідомості та культури неприйняття корупції.

Сучасні іноземні джерела також містять різні підходи до визначення корупції та її протидії (табл. 3).

Як можна помітити, таблиця 2 та таблиця 3 яскраво вказує на той факт, що корупція – це багатогранне явище, яке може проявлятися в різних формах і контекстах. Вивчення різних визначень дозволяє глибше зрозуміти її природу, механізми та наслідки. Це допомагає виявити як універсальні, так і специфічні риси корупції в різних суспільствах та історичних періодах.

Таблиця 2

Тлумачення поняття «корупція» вітчизняними науковцями

Автор (джерело)	Визначення корупції
Закон України «Про запобігання корупції» (2014) [16].	Корупція – це використання службового становища, статусу чи повноважень для отримання неправомірної вигоди, а також пропозиція чи надання такої вигоди.
Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) [17].	Корупція – це зловживання делегованою владою для отримання особистої вигоди, що підриває довіру до держави та порушує принципи верховенства права.
Олександр Бандурка (кримінолог) [18].	Корупція = це соціально-правове явище, що полягає у зловживанні службовим становищем для отримання особистої вигоди, що призводить до порушення функціонування державних інститутів.
Володимир Даниленко (юрист) [19].	Корупція – це система суспільних відносин, що ґрунтується на порушенні закону або моральних норм для досягнення особистих або групових цілей, що підриває довіру до держави.
Михайло Грушевський (історик) [9].	Корупція – це явище, що супроводжувало розвиток державних інститутів в Україні, зокрема мздоїмство та лихоїмство, які підривали довіру до влади.
Андрій Майковський (економіст) [20].	Корупція – це економічне явище, що полягає у використанні державних ресурсів для особистої вигоди, що призводить до неефективного розподілу ресурсів та економічних втрат.
Юрій Косюк (соціолог) [21].	Корупція = це соціальне явище, що полягає у порушенні норм справедливості та рівності через зловживання владою для отримання особистої вигоди.

Примітка. Таблиця 2 розроблена авторами на основі зазначених в ній джерел.

Таблиця 3

Тлумачення поняття «корупція» зарубіжними науковцями

Джерело	Визначення
Світовий банк [22].	Корупція – це зловживання делегованою владою для отримання особистої вигоди.
Трансперенсі Інтернешнл [23].	Корупція – це зловживання владою для приватного збагачення.
Йозеф Шумпетер [24].	Корупція – це відхилення від норм і правил, встановлених суспільством, з метою отримання особистої вигоди.
Семюель Хантінгтон [25].	Корупція – це поведінка, яка відхиляється від формальних обов’язків громадської ролі через приватні інтереси.
Альберт Гершенкорн [26].	Корупція – це система взаємовідносин, що ґрунтується на порушенні закону або моральних норм для досягнення особистих або групових цілей.
Патрік Добель [27].	Корупція – це порушення довіри, яке призводить до деградації суспільних інститутів і підриву моральних норм.
Роберт Клітгаард [28].	Корупція – це результат монополії влади плюс свобода дій мінус відповідальність (формула: Корупція = Монополія + Дискреція – Підзвітність).

Примітка. Таблиця 3 розроблена авторами на основі зазначених в ній джерел.

У своїх рішеннях ЄСПЛ часто підкреслює, що корупція є серйозною перешкодою для реалізації прав людини, підриває довіру до державних інститутів і порушує принципи демократії та верховенства права (табл. 4).

Ці справи демонструють, що ЄСПЛ розглядає корупцію як системну проблему, яка порушує різні права людини, зокрема право на справедливий суд, захист від катувань, свободу слова та інші гарантії, передбачені Конвенцією про захист прав людини.

Висновки. На підставі вище проведеного дослідження варто зазначити наступне:

1. Корупція є давньою та універсальною проблемою, яка супроводжує людство протягом всієї його історії, а боротьба з корупцією залишається актуальною для сучасних суспільств, незалежно від їхнього рівня розвитку;

2. Історичний досвід показує, що корупція особливо небезпечна у сфері правосуддя, оскільки підриває основи справедливості та довіри до держави. Для сучасних правових систем це означає необхідність забезпечення незалежності судів та прозорості у прийманні рішень судьями;

3. Корупція є глобальною проблемою для всіх держав світу, тому сучасні держави повинні співп-

Таблиця 4

Підходи до розуміння категорії «корупція» у справах Європейського суду з прав людини

Справа Європейського суду з прав людини	Підходи до розуміння категорії «корупція»
Справа «Агаєва проти Азербайджану» (Agayeva v. Azerbaijan, 2015)	Корупція розглядається як порушення принципу верховенства права, що призводить до порушення прав людини, зокрема права на справедливий суд.
Справа «Велькова проти Болгарії» (Velkova v. Bulgaria, 2010)	Корупція в системі правоохоронних органів розглядається як порушення статті 6 (право на справедливий суд) та статті 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції про захист прав людини.
Справа «Науменко проти України» (Naumenko v. Ukraine, 2012)	Корупція в судовій системі розглядається як порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція підриває довіру громадян до правосуддя.
Справа «Міхальчук та Юхимович проти України» (Mykhalchuk and Yukhymovych v. Ukraine, 2018)	Корупція в системі державного управління розглядається як порушення статті 3 (заборона катувань) та статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції. Суд підкреслив, що корупція сприяє безкарності.
Справа «Манолє та інші проти Молдови» (Manole and Others v. Moldova, 2009)	Корупція в державних органах розглядається як порушення свободи слова (стаття 10 Конвенції), оскільки вона обмежує доступ до інформації та підриває демократичні інститути.
Справа «Канда проти Словенії» (Kanda v. Slovenia, 2019)	Корупція в судовій системі розглядається як порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція суддів підриває довіру до правосуддя.
Справа «Станєв проти Болгарії» (Stanev v. Bulgaria, 2012)	Корупція в системі виконання покарань розглядається як порушення статті 3 (заборона катувань) та статті 13 (право на ефективний засіб правового захисту) Конвенції.
Справа «Олейнікова проти України» (Oleynikova v. Ukraine, 2018)	Корупція в системі охорони здоров'я розглядається як порушення статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) та статті 3 (заборона катувань) Конвенції.
Справа «Гонгладзе проти України» (Gongadze v. Ukraine, 2005)	Корупція в правоохоронних органах розглядається як одна з причин безкарності та порушення права на життя (стаття 2 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція сприяє приховуванню злочинів.
Справа «Хаджияордакіс проти Греції» (Hadjianastassiou v. Greece, 1992)	Корупція в системі державних закупівель розглядається як порушення принципу верховенства права та права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції).
Справа «Сідіропулос та інші проти Греції» (Sidiropoulos and Others v. Greece, 1998)	Корупція в державних органах розглядається як порушення свободи асоціацій (стаття 11 Конвенції), оскільки вона обмежує можливості громадянського суспільства боротися з нею.
Справа «Рябцев проти України» (Ryabtsev v. Ukraine, 2019)	Корупція в судовій системі розглядається як порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція суддів підриває довіру до правосуддя.
Справа «Асанашвілі проти Грузії» (Asanidze v. Georgia, 2004)	Корупція в системі виконання покарань розглядається як порушення права на свободу та особисту недоторканність (стаття 5 Конвенції).
Справа «Мельник проти України» (Melnik v. Ukraine, 2006)	Корупція в системі охорони здоров'я розглядається як порушення права на захист від катувань (стаття 3 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція призводить до негідних умов утримання засуджених.
Справа «Куця проти України» (Kutya v. Ukraine, 2012)	Корупція в правоохоронних органах розглядається як порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція сприяє безкарності.
Справа «Белій проти України» (Belyu v. Ukraine, 2020)	Корупція в системі державного управління розглядається як порушення права на справедливий суд (стаття 6 Конвенції) та права на ефективний засіб правового захисту (стаття 13 Конвенції).
Справа «Ковальська проти Польщі» (Kowalska v. Poland, 2010)	Корупція в системі охорони здоров'я розглядається як порушення права на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції). Суд підкреслив, що корупція обмежує доступ до медичних послуг.

Примітка. Таблиця 4 Розроблена авторами на основі зазначених в ній джерел.

рацювати для її подолання, що має включати обмін досвідом, гармонізацію законодавства та створення міжнародних механізмів протидії корупції.

Отже, корупція – це не просто сучасне явище, а глибинна проблема, яка має історичні, соціальні та етичні корені, тому вбачається важливим під-

креслити необхідність системного підходу до боротьби з корупцією, який би поєднував правові, соціальні та культурні заходи. Дане питання також важливе з огляду на важливість збереження моральних цінностей та справедливості як основи стабільного суспільства.

Список літератури:

1. Transparency International. Official website Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/>
2. Зведений словник застарілих та маловживаних слів. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 2021. 400 с.
3. Штепа П. Словник чужослів. Монреаль : Семен Стасишин, 1977. URL: <https://1676.slovaronline.com/>
4. Словник. Портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BB%D0%B8%D1%85%D0%BE>
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. [упоряд. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ ; Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.
6. Дорошенко Д. Видавництво «Дніпрова хвиля». Мюнхен, 1966; «Глобус» Київ 1992. Репринтне видання. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Doroshenko_Dmytro/Narys_istorii_Ukrainy_t2/
7. Даниленко В. Корупція в Україні: сутність, форми, шляхи подолання. Київ : Наукова думка, 2005. 256 с.
8. Бандурка О. М. Кримінологія: теорія та практика. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. 240 с.
9. Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / редкол.: Г. Папакін, І. Гирич та ін. Львів: Світ, 2002. Т. 22 : Нарис історії українського народу / упор. І. Гирич, В. Кавунник. 2015. 568 с.
10. Гвоздецький В.Д. Корупція в незалежній Україні: заходи запобігання та протидії. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2012. № 2. С. 99–106
11. Юськів Б.М. Вербалізація параметрів правосвідомості українців в перемінній картині світу: оновлення концепту хабар. Записки Національного університету ім. В.І. Вернадського № 1. Одеса. 2003. 467 с.
12. Падалка С. Особливості поширення зловживань хабарництвом у середовищі українського селянства в другій половині XIX – початку XX ст. Вісник аграрної історії. Науковий журнал. К. 2017. Вип. 19–20. С. 51–57.
13. Константінов К.В. Протидія наданню неправомірної вигоди (хабара): порівняльний кримінологічний аналіз (за матеріалами України та країн Закавказзя). Дис...к.ю.н. Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2021. 270 с.
14. Кутик І.П. Корупція як соціальний феномен: щодо методології підходу. Вісник Одеського національного університету. Соціологія та політичні науки. 2011. Вип. 8. С. 82–89.
15. Маккіавеллі Н. Державець: науковий трактат. / Пер.Мишанича Я. К.: Видавничий союз «Андронум», 2020. 88 с.
16. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (Редакція станом на 01.01.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
17. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>
18. Бандурка О. М. Кримінологія: теорія та практика. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. 240 с.
19. Даниленко В. Корупція в Україні: сутність, форми, шляхи подолання. Київ : Наукова думка, 2005. 256 с.
20. Майковський А. Економіка корупції: теорія та практика. Київ : Видавництво «Економіка», 2017. 320 с.
21. Косюк Ю. Корупція та довіра до держави: соціальний аналіз. Київ : Видавництво «Наука», 2021. 280 с.
22. Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank. Washington, D.C.: The World Bank, 1997. 120 p.
23. Transparency International. Corruption Perceptions Index. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi>
24. Schumpeter J. Capitalism, Socialism and Democracy. New York : Harper & Brothers, 1942. 381 p.
25. Huntington S. P. Political Order in Changing Societies. New Haven: Yale University Press, 1968. 488 p.

26. Gerschenkron A. *Economic Backwardness in Historical Perspective*. Cambridge : Harvard University Press, 1962. 456 p.
27. Mouffe C. *Compromise and Political Action: Political Morality in Liberal and Democratic Life*. London : Routledge, 1990. 250 p.
28. Klitgaard R. *Controlling Corruption*. Berkeley : University of California Press, 1988. 310 p.

**Zakhozhai Z. V., Horielova V. Yu. ONTOLOGY OF THE CONCEPT «CORRUPTION»:
HISTORICAL AND LEGAL DIMENSION**

The article explores the ontology of the concept of “corruption” in a historical and legal dimension, examining the evolution of its definition and interpretation in different legal systems and societies. In ancient cultures, corruption was often perceived as an abuse of power but did not always have a clear legal definition. With the development of rights and state institutions, the concept of corruption became more formalized, particularly through legislative acts that began to criminalize such actions. Since corruption is closely linked to political, economic, and social processes, its interpretation has changed depending on historical conditions and state institutions that shaped legal norms and sanctions.

The article examines the historical origins of corruption, defining it as a social phenomenon that reflects economic, political, and legal distortions in society. It studies the historical and legal categorical-conceptual essence of the phenomenon and the impact of corrupt practices on the public sector and societal trust. The article analyzes the historical origins of the concept of “corruption” from ancient civilizations to the present day. It considers the factors that contributed to corrupt abuses at different stages of Ukrainian statehood development, including the princely era, where corruption was viewed in two ways—as an immoral phenomenon and as a more severe immorality; the Zaporizhian Sich, where it was seen as abuse; and the Russian Empire, where it functioned as a system. Special attention is given to the influence of the Soviet system and its hidden corrupt nature. Analyzing historical definitions of corruption allows for an understanding of how this phenomenon has evolved over time and helps to identify patterns in its development.

The authors explore modern legal definitions of corruption in Ukraine and abroad. The concept of corruption is comprehensively examined in the works of contemporary researchers in history, sociology, law, and economics. The main approaches to understanding the category of “corruption” in the cases of the European Court of Human Rights are identified, providing an opportunity to grasp international perspectives on corruption. This can be useful in finding common approaches to gain a deeper understanding of historical experiences and harmonize Ukrainian legislation for a more effective fight against corruption at the international level.

Key words: corruption, history, law, legislation, society, state.